

Broedvogelmonitoring Berkheide 2019 en 2020

In 2019 en 2020 is Berkheide (inclusief Lentevreugd) weer door de Werkgroep Berkheide op broedvogels geïnteriseerd. In 2019 zijn (in beide gebieden gezamenlijk) 94 soorten als broedvogel vastgesteld: 85 soorten in de kavels 1-14 en 9 extra soorten in Lentevreugd. In 2020 zijn 90 soorten als broedvogel vastgesteld: 83 soorten in de kavels 1-14 en 7 extra soorten in Lentevreugd. In dit verslag bespreken we de aantallen en ontwikkelingen in de broedvogelpopulatie als geheel en binnen de soortengroepen.

TEKST: J.C. VAN REISEN, G. VAN OMMERING, B.J.M. TER HAAR EN J. DE LEEUW

Trefwoorden

Broedvogels, 2019, 2010, Berkheide, Lentevreugd, jaarverslag, soortengroepen, habitats, trends.

Inleiding

De Werkgroep Berkheide doet sinds 1975 vogelpopulatieonderzoek in het duingebied Berkheide, gelegen tussen Katwijk aan Zee en de Wassenaarse Slag (zie Fig. 1). Het gebied is ca. 4,5 km lang en 2-3 km breed; de totale oppervlakte bedraagt ruim 1000 ha.

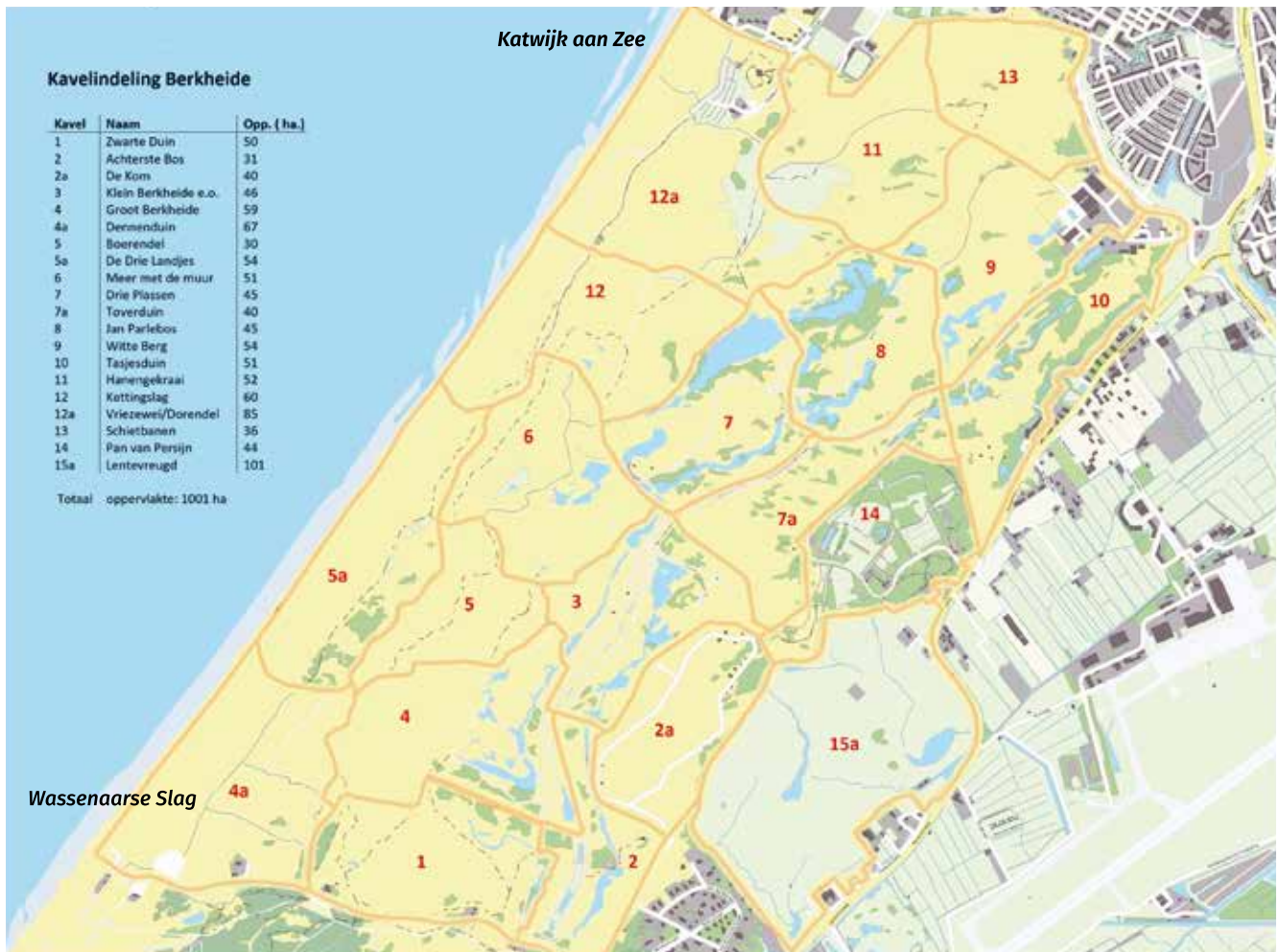
De gegevens van de broedvogels en de niet-broedvogels over de periode 1976-1985 zijn verwerkt in het boek "Vogels van Berkheide" (Van Ommering & Verstrael 1987), waarin

tevens zoveel mogelijk gegevens van vóór 1976 zijn verwerkt. In het boek "Vogels in een veranderend duin" (Van Reisen 2011) is de ontwikkeling van de broedvogelpopulatie in het terrein van 1984-2010 beschreven.

Over de jaren 1977-1995 zijn verslagen verschenen in eigen beheer. De jaarverslagen vanaf 1996 zijn in Holland's Duinen verschenen.

Deze zijn vermeld op de website van de Werkgroep Berkheide, zie www.vwgberkheide.nl/wordpress/rapporten/, en vanaf 2008 ook terug te vinden via <https://www.dunea.nl/duinen/magazine-hollands-duinen>.

Op de website van de Werkgroep Berkheide is verder veel informatie te vinden over de werkgroep, andere onderzoeksresultaten en publicaties. Zo zijn daar ook de meerjarentabellen te vinden, met de aantallen territoria en broedparen van alle soorten per jaar.

Figuur 1. Kavelindeling van Berkheide.

Dit verslag behandelt de broedvogels in 2019 en 2020. Gegevens over niet-broedvogels, andere dieren, planten e.d. zijn op verschillende manieren verzameld en doorgegeven aan organisaties zoals Sovon en de site www.waarneming.nl.

Methode

Algemeen

Het veldwerk is uitgevoerd volgens de methode van het Broedvogel Monitoring Project (BMP) (Van Dijk 2004; Van Dijk & Boele 2011). Interpretatie vond plaats volgens de BMP-criteria. Sinds 2012 worden de resultaten van het veldwerk ingevoerd op de Sovon-site en vindt interpretatie plaats met behulp van de autoclustering uit Avimap (Van Dijk et al 2012).

Vogels met grote territoria

Er zijn enkele vogelsoorten waarvan de territoria zich over meerdere kavels uitstrekken. Het gaat in Berkheide om de Koekoek, Groene specht, Ijsvogel, Roerdomp, Buizerd, Havik, Sperwer, Boomvalk en alle ganzen.

De BMP-methode is niet ingericht voor een gebiedsinventarisatie met aan elkaar grenzende kavels. De uitkomsten van de autoclustering per kavel geven in de totaalcijfers van deze soorten vaak het dubbele of zelfs drievoudige aan van het werkelijke aantal territoria. Om het aantal territoria zo realistisch mogelijk te maken zijn de territoria door Ben ter Haar aan kavels toegedeeld op basis van de autoclustering van het hele gebied, nestvondsten of aanwezigheid van adulte vogels met jongen.

Kavelindeling en onderzocht gebied

In 2004 is het onderzoeksgebied uitgebreid met het zuidelijk deel van Lentevreugd (kavel 15a) (zie Fig. 1). Sinds 2006 wordt geheel Lentevreugd geïnventariseerd. Evenals in de voorgaande jaren is kavel 2a (De Kom) niet onderzocht wegens beperkte toegankelijkheid die samenhangt met de militaire functie van dit kavel.

Tijdens het broedseizoen zijn de onderzochte kavels ongeveer elke 1 à 2 weken (om de circa 10 dagen) bezocht.

Kavels 1-14 en Lentevreugd

In dit verslag presenteren we de resultaten van het broedvogelonderzoek in de kavels 1-15a. Om de meerjarige reeks resultaten van het broedvogelonderzoek in de kavels 1-14 niet te 'verstoren' met die van Lentevreugd (kavel 15a), zijn de resultaten van Lentevreugd in dit verslag waar nodig apart gepresenteerd. Over Lentevreugd is eerder gerapporteerd in de nummers 61 en 70 van Holland's Duinen (Van Reisen & Van der Burg 2013 en 2017).

Waarnemers

De verdeling van de waarnemers over de kavels in 2019 en 2020 is aangegeven in tabel 1.

Organisatie

De voorbereiding en organisatie van het onderzoek is verzorgd door Joost van Reisen en Ben ter Haar.

Vergunningen voor het betreden van (delen van) het terrein werden aangevraagd door Joost van Reisen en verleend door Staatsbosbeheer, de Provincie Zuid-Holland en Dunea.

Resultaten

Algemeen

De tabellen 2a en 2b tonen respectievelijk voor de jaren 2019 en 2020 de aantallen territoria/broedparen per kavel van alle soorten. Hierbij maken we, zoals in eerdere verslagen, onderscheid tussen territoriumhoudende broedvogels en eenden. In de kolom 'totaal' staat het totaal aantal territoria per soort van de kavels 1-14; de gegevens van Lentevreugd (kavel 15a) staan in de laatste kolom.

In de kavels 1-14 zijn in 2019 85 soorten broedvogels vastgesteld. Hiervan behoren er 77 tot de territoriale soorten met in totaal 4380 territoria. Bij de eenden gaat het om 8 soorten met in totaal 104 broedparen. In 2020 zijn 83 soorten broedvogels vastgesteld. Hiervan behoren er 77 tot de territoriale soorten met in totaal 4284 territoria. Bij de eenden gaat het om 6 soorten met in totaal 111 broedparen. Figuur 2a laat het aantalsverloop zien van territoriale soorten en van eenden in de periode 1984-2018.

Tabel 1. Verdeling waarnemers over de kavels.

kavel	opp.	2019	2020
1	50	Joost van Reisen	Joost van Reisen
2	31	Ben ter Haar	Ben ter Haar
2a	(40)	-	-
3	46	John Stigters, Eric Stigters en Dirk Kunst	Gijsbert Twigt
4	59	Joop de Leeuw en Co Hoogenboom	Joop de Leeuw en Co Hoogenboom
4a	67	Wim Langbroek	Wim Langbroek
5	30	Lisette van der Krogt en Thijs Schipper	Lisette van der Krogt en Thijs Schipper
5a	54	Gerrit van Ommering	Gerrit van Ommering
6	51	Gert Jan de Jong	Gert Jan de Jong
7	45	Maarten Langbroek	Maarten Langbroek
7a	40	Maarten Verrips	Maarten Verrips
8	45	Kees Langbroek en Gijsbert Twigt	Kees Langbroek en Gijsbert Twigt
9	54	Gerard van der Klugt en Allart van der Kreek	Gerard van der Klugt en Allart van der Kreek
10	51	Jakkus van der Salm en Peter Popma	Jakkus van der Salm en Peter Popma
11	52	Piet Zuyderduyn en Arris de Jong	Piet Zuyderduyn en Arris de Jong
12	60	Piet Schaap	Piet Schaap
12a	85	Huig Ouwehand	Huig Ouwehand
13	36	Gijs van der Bent	Gijs van der Bent
14	44	Peter Imthorn	Peter Imthorn
15a	101	Bas van der Burg	Bas van der Burg
totaal	1001	27 personen, 19 kavels	25 personen, 19 kavels

Toelichting:

• opp. = oppervlakte in ha volgens de SOVON-kaarten van de geïnventariseerde kavels (dus excl. kavel 2a)

Tabel 2a. Aantallen broedvogels per kavel en totaal in 2019 in de kavels 1-14 en in Lentevreugd (kavel 15a).

soortnummer			Berkheide kavels 1 t/m 14									
euring	BH	sg.	territoriale soorten	1	2	3	4	4a	5	5a	6	
70	1	2	Dodaars	1	5	3	3			1	2	
90	3	1	Fuut			2					1	
720	126	8	Aalscholver	39	28	48						
950	99	2	Roerdomp			1						
1520	4	1	Knobbelzwaan									
1610	111	2	Grauwe gans		6	5	4			2		
1661	116	2	Grote Canadese gans	1	2		1					
1700	6	1	Nijlgans	1	1							
2670	108	8	Havik				1					
2870	107	8	Buizerd		1	1				1		
3040	8	8	Torenvalk									
3700	122	3	Kwartel									
4070	11	2	Waterral			2	1				1	
4110	119	2	Kleinst waterhoen							1		
4240	13	1	Waterhoen				1				1	
4290	14	1	Meerkoet	2	9	12	8			1	4	
4500	15	5	Scholekster									
4690	16	4	Kleine plevier					1				
4930	17	5	Kievit	1			1		1			
5460	18	2	Tureluur									
6680	29	8	Holenduif	1				1		1		
6700	28	7	Houtduif	1	1	1		5		5	5	
7120	117	8	Halsbandparkiet									
7240	32	9	Koekoek	1	2	1	1		1		1	
7350	123	9	Kerkuil									
7610	36	8	Bosuil									
7780	101	7	Nachtzwaluw					1				
8560	37	7	Groene specht		1			1				
8760	38	8	Grote bonte specht	1	6	5	3	1		1	1	
8870	113	8	Kleine bonte specht	1								
9740	40	7	Boomleeuwerik	4	6	6	10	6	4	3	8	
9760	41	3	Veldleeuwerik									
9810	42	2	Oeverzwaluw								1	
9920	43	9	Boerenzwaluw	1								
10010	44	9	Huiszwaluw									
10090	45	5	Boompieper			3						
10110	46	3	Graspieper			3	7	10	6	5	10	
10201	47	9	Witte kwikstaart	1	1			1			1	
10660	50	6	Winterkoning	4	7	10	13	7	1	6	8	
10840	51	6	Heggenmus	11	6	16	21	30	7	26	22	
10990	70	8	Roodborst	2	3	1				1		
11040	71	6	Nachtegaal	5	20	26	20	8	2	28	16	
11060	105	2	Blauwborst	1		1	6	2	2	2	4	
11220	69	8	Gekraagde roodstaart	4	6	6	2	3		3	1	
11390	66	5	Roodborsttapuit	4		5	4	10	6	4	10	
11870	72	7	Merel	3	12	13	9	5	3	8	10	
12000	73	8	Zanglijster	1	3	4	2	2		2	4	
12020	74	8	Grote lijster									
12200	127	2	Cetti's zanger				1					
12360	52	2	Sprinkhaanzanger		1	4	3	1	1	6	1	
12380	128	2	Snor									
12430	53	2	Rietzanger			1	1			1	2	
12500	54	2	Bosrietzanger				1			1	2	
12510	55	2	Kleine karekiet	2	10	18	23			1	4	
12590	56	8	Spotvogel									
12740	60	6	Braamsluiper	4	5	9	10	5	3	6	10	

											totaal 1/14		LV
7	7a	8	9	10	11	12	12a	13	14	terr.	kvs.	15a	
1	1		3	2						22	10		
4		1	1							9	5	2	
9		174								298	5		
2										3	2		
												1	
6		7	3	3						36	8	3	
		1								5	4	2	
1		1		1					3	8	6	4	
		1		1						3	3		
			1	1	1				1	7	7		
				1						1	1		
												2	
		1								5	4	8	
										1	1	1	
3	1	4		1						11	6	5	
23	2	15	8	6					2	92	12	20	
												1	
										1	1	1	
										3	3	4	
												1	
				2					7	12	5		
	1		2	4	5	4	6	2	12	54	14	2	
				7				1	3	11	3		
1	1	1	1			1				12	11	1	
				1						1	1		
									1	1	1		
										1	1		
				2					4	8	4	1	
	1	4	2	10	1			1	10	47	14	1	
2	1								2	6	4		
6	6	5	4	4	2	5	2	3		84	17	1	
												1	
										1	1		
										1	1		
												5	
2	5	2	2			1				15	6		
2	1	1	1		3	4	4	3	1	61	15	44	
				1						5	5	1	
16	5	24	8	23	2	3	5	4	24	170	18	6	
24	8	18	12	8	20	23	22	5	5	284	18	21	
2		3		15	2				23	52	9	2	
26	5	18	14	17	17	18	17	10	10	277	18	3	
2						3	1			24	10	6	
3	5	2	3	8		2	1	2	3	54	16	1	
4	2	3	4		4	8	6	3		77	15	17	
16	6	14	9	16	6	6	9	6	23	174	18	20	
9	1	4	4	7	3	1	1	3	8	59	17	3	
												1	
										1	1		
4		1				2	3			27	11	15	
												1	
3		2					1			11	7	45	
5										9	4	14	
35		10	10	1			1		3	118	12	55	
1						1				2	2	2	
12	4	5	4	4	5	5	10	3	2	106	18	9	

Tabel 2a (vervolg).

12750	59	6	Grasmus	7	15	26	32	37	12	26	36
12760	57	8	Tuinfluit		6	5	7			1	3
12770	58	8	Zwartkop	5	21	16	7	1		6	6
13110	62	8	Tjiftjaf	6	13	24	15	2	1	8	9
13120	61	6	Fitis	14	18	31	28	25	17	32	38
13140	63	8	Goudhaan								2
13150	121	8	Vuurgoudhaan								
13490	96	8	Bonte vliegenvanger								
14370	75	7	Staartmees		2	3	3				1
14400	76	8	Glanskop		2		1				
14540	77	8	Kuifmees	1				2		1	
14620	78	8	Pimpelmees		7	7	6	1			4
14640	79	7	Koolmees	5	16	23	16	12	3	7	14
14790	98	8	Boomklever								
14870	95	8	Boomkruiper		2		1	1			
15080	100	8	Wielewaal		1						
15390	90	8	Gaai		3	3	3	1		2	2
15490	91	8	Ekster		1		1	4			1
15600	92	9	Kauw					1			
15671	93	8	Zwarte kraai	3	1	1		3		4	3
15820	89	8	Spreeuw	5				3			
15910	87	9	Huismus	4				6			
16360	82	8	Vink	7	11	17	18	11	1	23	8
16490	83	8	Groenling	3	2	2	5	2		4	3
16530	114	7	Putter	3	2		2	1		2	1
16600	84	6	Kneu	1		2	12	14	7	4	8
17100	86	8	Goudvink								
17170	115	8	Appelvink								
18770	81	2	Rietgors		1	3	5		1	1	5
totaal aantal 'territoria'				161	266	370	319	227	79	237	274
totaal aantal soorten				38	41	41	43	37	19	38	42

soortnummer				Berkheide kavels 1 t/m 14							
euring	BH	sg.	eenden	1	2	3	4	4a	5	5a	6
1730	5	1	Bergeend								1
1820	202	1	Krakeend		1	3	1				2
1840	207	1	Wintertaling								
1860	206	1	Wilde eend	1	7	2	4				
1869	201	1	Soepeend								
1940	204	1	Slobeend								
1960	209	1	Krooneend	1	6	2	1				
1980	205	1	Tafeleend	1	1	1	5				1
2030	203	1	Kuifeend	1	3	2	9				3
totaal aantal broedparen				4	18	10	20				7
totaal aantal soorten				4	5	5	5				4

alle soorten											
totaal aantal 'territoria' en broedparen				165	284	380	339	227	79	237	281
totaal aantal soorten				42	46	46	48	37	19	38	46
geïventariseerde oppervlakte				50	31	46	59	67	30	54	51

Toelichting:

- BH = Berkheide, LV = Lentevreugd.
- ravelnummers: Berkheide 1 t/m 14 en 15a (= Lentevreugd).
- terr. = aantal 'territoria' (lees: territoria en broedgevallen).
- kvs. = aantal kavels.
- sg. = soortengroep, zie tabel 3a en 3b.

	39	12	22	18	6	23	27	23	10	2	373	18	40
	14	1	11		3	1	2		3	4	61	13	8
	15	5	22	8	17	3	6	7	6	31	182	17	12
	21	10	23	7	15	4	8	4	3	23	196	18	14
	42	16	33	21	11	22	33	21	13	1	416	18	13
										1	3	2	
										1	1	1	
				1							1	1	
	4	1	3	2	1	1				8	29	11	
		1	1		4					6	15	6	
										1	5	4	
	7	3	8	5	12	4		1	5	19	89	14	3
	13	7	13	9	25	8	2	6	6	26	211	18	5
					1					3	4	2	
	1	1	2		2					12	22	8	
											1	1	
	3	2	1	2	4	2	1		1	5	35	15	
				3	2	2	5	4	4	2	29	11	1
									1	11	13	3	3
	1		1	4	2	4	3	4	1	4	39	15	1
											8	2	3
								22			32	3	
	13	5	20	7	15	8	4	6	3	22	199	18	3
	2		2	2	1				3	1	32	13	8
					1				1	2	15	9	15
	4	1	1	3	2	1	4	4	3	3	74	17	33
	2		1								3	2	
										1	1	1	
	4							1			21	8	32
	409	121	486	187	271	154	182	192	109	336	4380		527
	44	31	42	33	44	26	27	27	28	43	77		56

											totaal 1/14		LV
7	7a	8	9	10	11	12	12a	13	14		terr.	kvs.	15a
											1	1	1
	3		1	2	2					1	16	9	7
													1
	1	1	1	3	2					1	23	10	8
	1	1		1							3	3	
	2										2	1	1
	2			1							13	6	1
	4		1								14	7	2
	4	1	2	5	2						32	10	5
	17	3	5	12	6					2	104		26
	7	3	4	5	3					2	8		8

	426	124	491	199	277	154	182	192	109	338	4484		553
	51	34	46	38	47	26	27	27	28	45	85		64
	45	40	45	54	51	52	60	85	36	44	900		101

Tabel 2b. Aantallen broedvogels per kavel en totaal in 2020 in de kavels 1-14 en in Lentevreugd (kavel 15a).

soortnummer	euring	BH	sg.	territoriale soorten	Berkheide kavels 1 t/m 14							
					1	2	2a	3	4	4a	5	5a
70	1	2	Dodaars	1	4		1	3			1	
90	3	1	Fuut				1	1				
720	126	8	Aalscholver	24	18		31					
950	99	2	Roerdomp				1	1				
1520	4	1	Knobbelzwaan									
1610	111	2	Grauwe gans		2		5	4				2
1661	116	2	Grote Canadese gans	1	3			1				
1700	6	1	Nijlgans	1	1					1		
2670	108	8	Havik					1				
2690	106	8	Sperwer									
2870	107	8	Buizerd		1							1
4070	11	2	Waterral		1		2	4				1
4240	13	1	Waterhoen		1		4	1				
4290	14	1	Meerkoet	2	8		10	9				1
4500	15	5	Scholekster									
4690	16	4	Kleine plevier							1		
4930	17	5	Kievit					1			2	
6680	29	8	Holenduif	1						1		1
6700	28	7	Houtduif	1			1			4		4
6840	30	9	Turkse tortel									
7120	117	8	Halsbandparkiet									
7240	32	9	Koekoek	1	1		1	2				
7350	123	9	Kerkuil		1							
7610	36	8	Bosuil									
8310	110	1	Ijsvogel									
8560	37	7	Groene specht		1							
8760	38	8	Grote bonte specht	3	6		2	3	1			1
8870	113	8	Kleine bonte specht		1		1					
9740	40	7	Boomleeuwerik	7	5		5	10	6	4		4
9760	41	3	Veldleeuwerik									
9810	42	2	Oeverzwaluw							7		4
9920	43	9	Boerenzwaluw	1						1		
10010	44	9	Huiszwaluw									
10090	45	5	Boompieper	1			1					
10110	46	3	Graspieper	1				6	12	5		4
10201	47	9	Witte kwikstaart	2	1					2		
10660	50	6	Winterkoning	4	9		10	6	1			13
10840	51	6	Heggenmus	9	7		16	18	30	10		20
10990	70	8	Roodborst		6		1	1				1
11040	71	6	Nachtegaal	7	19		19	21	10	3		26
11060	105	2	Blauwborst	2			2	7	3	6		1
11220	69	8	Gekraagde roodstaart	5	8		3	5	1			4
11390	66	5	Roodborsttapuit	6	2		2	5	8	10		5
11870	72	7	Merel	4	15		8	9	2	3		6
12000	73	8	Zanglijster	2	3		7	2	1			3
12020	74	8	Grote lijster	1								
12200	127	2	Cetti's zanger				4	2				
12360	52	2	Sprinkhaanzanger				2	3	3	1		1
12380	128	2	Snor				1					
12430	53	2	Rietzanger				2	1		1		
12500	54	2	Bosrietzanger				7	4				2
12510	55	2	Kleine karekiet	2	12		20	20				2
12590	56	8	Spotvogel									
12740	60	6	Braamsluiper	4	5		10	9	6	5		9

												totaal 1/14		LV
6	7	7a	8	9	10	11	12	12a	13	14	terr.	kvs.	15a	
2	1		1	6	2						22	10		
	3			1							6	4	2	
	6		139								218	5		
	1										3	3		
	1				1						2	2	1	
	5		4	3	3						28	8	4	
			1								6	4	3	
					1					1	5	5	4	
			1		1						3	3		
										1	1	1		
				1	1	1				1	6	6		
2	1		1	1			1	1			15	10	6	
2	5		3	2	1						19	8	4	
3	21	2	12	11	6		1			2	88	13	16	
													1	
											1	1	2	
1											4	3	3	
					1					5	9	5		
3	4	3		3	6	8	2	5	2	11	57	14	3	
				1							1	1	1	
					5				2	2	9	3		
1	1	1	1	1		1				1	12	11	1	
					1						2	2		
		1								1	2	2		
													2	
					1					4	6	3	1	
1		2	3	1	11	1			1	11	47	14		
										2	4	3		
8	5	5	6	2	4	4	8	5	6	1	95	18	2	
													3	
											11	2		
											2	2		
													6	
	5	9	4	2	4						26	7		
9	1	1	1	1		5	4	5	3		58	14	37	
					1						6	4	2	
8	14	4	17	6	27	4	4	4	4	26	161	17	9	
22	22	8	16	13	7	21	21	20	6	4	270	18	21	
2		2	3	2	15	1			2	27	63	12	3	
14	23	6	18	15	18	18	22	19	10	9	277	18	4	
4							2	1			28	9	8	
	1	7	1	3	14			1	1	6	60	14	2	
13	4	2	2	4		8	13	8	4		96	16	16	
9	13	4	16	12	22	8	7	6	9	13	166	18	16	
2	4		5	5	5	1	1		3	6	50	15	6	
					1			1		1	4	4	1	
1	4		2	1							14	6		
4	2	1			1		5	1		1	25	12	14	
											1	1	1	
1	2									1	8	6	36	
1	3		1				1				19	7	15	
2	35		14	12	2			3		2	126	12	39	
	1										1	1	4	
8	10	4	4	3	4	7	6	8	5	3	110	18	9	

Tabel 2b (vervolg).

12750	59	6	Grasmus	11	21	31	37	30	12	25
12760	57	8	Tuinfluitier		7	11	9			1
12770	58	8	Zwartkop	7	18	13	8	1		8
13110	62	8	Tjiftjaf	5	21	19	21	1		13
13120	61	6	Fitis	10	14	34	25	29	12	29
13350	64	8	Grauwe vliegenvanger				1			
14370	75	7	Staartmees		2	1	1			
14400	76	8	Glanskop		2	1		1		
14540	77	8	Kuifmees					2		
14620	78	8	Pimpelmees	2	8	4	6	2		1
14640	79	7	Koolmees	13	14	12	13	10	1	8
14790	98	8	Boomklever							
14870	95	8	Boomkruiper		1	4	1			
15080	100	8	Wielewaal		1					
15390	90	8	Gaai		3		2			2
15490	91	8	Ekster					4		3
15600	92	9	Kauw					2		
15671	93	8	Zwarte kraai	1	1		1	3		5
15820	89	8	Spreeuw	5	1			1		
15910	87	9	Huismus	7				8		
16360	82	8	Vink	9	17	16	16	12	1	23
16490	83	8	Groenling	5	5		1	3		2
16530	114	7	Putter	2		1	2	4		2
16600	84	6	Kneu	1		1	12	19	5	3
17100	86	8	Goudvink							
17170	115	8	Appelvink			1				
18770	81	2	Rietgors			4	4	2	4	1
totaal aantal 'territoria'				171	277	333	320	228	92	243
totaal aantal soorten				38	42	45	46	37	18	39

soortnummer			Berkheide kavels 1 t/m 14							
euring	BH	sg.	eenden							
1730	5	1	Bergeend							
1820	202	1	Krakeend		1	3	3		1	
1840	207	1	Wintertaling							
1860	206	1	Wilde eend	1	7	1	5		1	
1940	204	1	Slobeend							
1960	209	1	Krooneend	1	6	1	5			
1980	205	1	Tafeleend	1	2	1	6			
2030	203	1	Kuifeend		4	3	4			
11643	201	1	Soepeend							
totaal aantal broedparen				3	20	9	23		1	2
totaal aantal soorten				3	5	5	5		1	2

alle soorten										
totaal aantal 'territoria' en broedparen				174	297	342	343	228	93	245
totaal aantal soorten				41	47	50	51	37	19	41
geïventariseerde oppervlakte				50	31	(40)	46	59	67	30

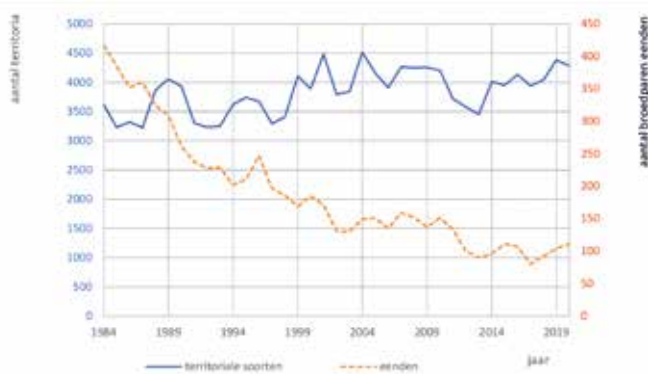
Toelichting:

- BH = Berkheide, LV = Lentevreugd.
- kavelnummers: Berkheide 1 t/m 14 en 15a (= Lentevreugd).
- terr. = aantal 'territoria' (lees: territoria en broedgevallen).
- kvs. = aantal kavels.
- sg. = soortengroep, zie tabel 3a en 3b.

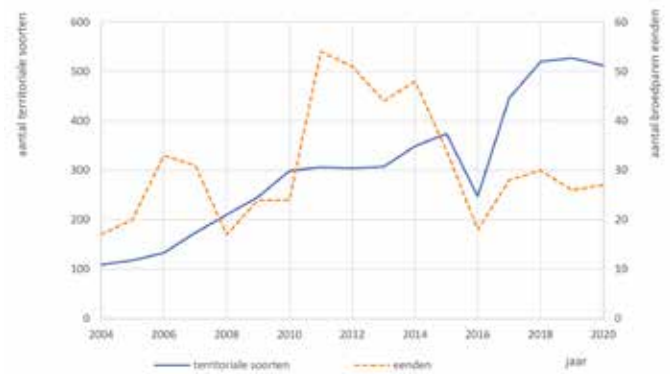
	26	37	12	22	20	7	27	30	20	12	2	382	18	40
	2	12	4	4	3	3		2		2	3	63	13	12
	3	18	2	18	5	19	2	7	5	5	30	169	17	15
	9	23	11	25	12	17	5	7	4	2	25	220	17	12
	26	43	15	25	21	10	21	33	18	9	2	376	18	24
												1	1	2
	1	2		1	1	2	2				5	18	10	
						2					2	8	5	1
												2	1	
	4	5	6	4	4	10	4		1	2	28	91	16	5
	10	12	7	13	7	23	8	5	4	5	20	185	18	4
											3	3	1	
			2			6					13	27	6	
												1	1	
	1	1	1	1	2	4	3	1		3	5	29	13	
	1				3	1	6	4	5	5	1	33	10	1
					2						10	14	3	2
	3			2	3	3	2	3	3	1	5	36	14	2
												7	3	2
									12			27	3	2
	11	13	4	10	9	17	7	9	5	2	18	199	18	5
	2				1	2		1		2		24	10	12
	1	1									3	16	8	11
	9	3	2	3		3	2	5	4	3	1	76	16	27
		1						1				2	2	
												1	1	
	2	4										21	7	25
	234	373	128	404	205	295	177	206	169	111	318	4284		512
	40	42	28	37	39	44	26	28	26	27	43	77		57

												totaal 1/14		LV	
												terr.	kvs.	15a	
															2
	2	3	1	2	2	2						20	10		4
															1
	1	1	1		1	2					10	32	12		11
															1
		1			1							15	6		1
		4		1	4							19	7		1
	3	1		1	5	2						23	8		6
			2									2	1		
	6	10	4	4	13	6					10	111			27
	3	5	3	3	5	3					1	6			8

	240	383	132	408	218	301	177	206	169	111	328	4395		539
	43	47	31	40	44	47	26	28	26	27	44	83		65
	51	45	40	45	54	51	52	60	85	36	44	900		101

Figuur 2a. Aantalsverloop van territoriale soorten en van eenden in de periode 1984-2014 in de kavels 1-14.

Figuur 2b. Aantalsverloop van territoriale soorten en van eenden in de periode 2006-2018 in Lentevreugd (kavel 15a).

In Lentevreugd (kavel 15a) zijn in 2019 56 territoriale soorten vastgesteld met in totaal 527 territoria. Bij de eenden gaat het om 8 soorten met in totaal 26 broedparen. In 2020 zijn 57 territoriale soorten vastgesteld met in totaal 512 territoria. Bij de eenden gaat het om 8 soorten met in totaal 27 broedparen. Figuur 2b laat het aantalsverloop zien van territoriale soorten en van eenden in de periode 2006-2018.

Soortengroepen

In tabel 3a staan voor 2019 en 2020 van iedere soortengroep het aantal soorten, het aantal territoria/broedparen en het aandeel in de kavels 1-14 vermeld. Soortgelijke gegevens van Lentevreugd zijn vermeld in tabel 3b. Onder het aandeel van een soortengroep wordt verstaan: het percentage territoria van die soortengroep ten opzichte van het totaal aantal territoria van alle broedvogels.

Tabel 3a. Aantal en aandeel per soortengroep in 2019 en 2020 in de kavels 1-14.

soortengroepen		2019			2020		
nr.	naam	aantal soorten	territoria		aantal soorten	territoria	
			aantal	aandeel		aantal	aandeel
1	watervogels	12	224	5,0%	11	221	5,0%
2	moerasvogels	14	284	6,3%	14	327	7,5%
3	vogels van duingraslanden	1	61	1,4%	1	58	1,3%
4	pioniervogels	1	1	0,0%	1	1	0,0%
5	vogels van mozaïeklandschap	3	95	2,1%	3	126	2,9%
6	vogels van laag struweel	7	1700	37,9%	7	1652	37,7%
7	vogels van hoog struweel	8	576	12,8%	7	543	12,4%
8	bosvogels	33	1479	33,0%	32	1393	31,8%
9	overige vogels	6	64	1,4%	7	64	1,5%
	totaal	85	4484	100%	83	4385	100%

Tabel 3b. Aantal en aandeel per soortengroep in 2019 en 2020 in Lentevreugd (kavel 15a).

soortengroepen		2019			2020		
nr.	naam	aantal soorten	territoria		aantal soorten	territoria	
			aantal	aandeel		aantal	aandeel
1	watervogels	13	58	10,5%	14	56	10,4%
2	moerasvogels	12	183	33,1%	10	151	28,0%
3	vogels van duingraslanden	3	47	8,5%	2	40	7,4%
4	pioniervogels	1	1	0,2%	1	2	0,4%
5	vogels van mozaïeklandschap	3	22	4,0%	3	20	3,7%
6	vogels van laag struweel	7	125	22,6%	7	134	24,9%
7	vogels van hoog struweel	6	44	8,0%	6	37	6,9%
8	bosvogels	15	63	11,4%	16	85	15,8%
9	overige vogels	4	10	1,8%	6	14	2,6%
	totaal	64	553	100%	65	539	100%

Deze tabellen geven een goed idee van de samenstelling van de broedvogelpopulatie in beide gebieden en de verschillen daartussen.

In de kavels 1-14 is de groep 'vogels van laag struweel' het meest talrijk, gevolgd door de 'bosvogels' en de 'vogels van hoog struweel'. Samen zijn deze drie soortengroepen goed voor 83,7% (in 2019) en 81,9% (in 2020) van de vogelpopulatie. Het gezamenlijk aandeel van de 'natte soorten', te weten de 'watervogels' en de 'moerasvogels', ligt met 11,3% (in 2019) en 12,5% (in 2020) beduidend lager. De soortenaarme groepen 'vogels van mozaïeklandschap' en de 'vogels van duingraslanden' scoren een zeer bescheiden 2,1% en 1,4% (in 2019) en 2,9% en 1,5% (in 2020).

Lentevreugd (kavel 15a) vertoont een ander beeld. Hier domineren de 'watervogels' en 'moerasvogels', die samen

43,6% (In 2019) en 38,4% (in 2020) van het aantal territoria uitmaken. De 'vogels van laag struweel' scoren hier met bijna 22,6% (in 2019) en 24,9% (in 2020) ook goed. De 'vogels van hoog struweel' en de 'bosvogels' volgen op de voet met samen 19,4% (in 2019) en 22,7% (in 2020) van de territoria. De 'vogels van duingraslanden' doen het hier ook goed met 8,5% (in 2019) en 7,4% (in 2020), wat bijna helemaal voor rekening komt van de Graspieper.

Top tien

Tabel 4a en 4b geven respectievelijk voor de kavels 1-14 en voor Lentevreugd een overzicht van de tien soorten broedvogels met het grootste aantal territoria in 2019 en 2020, kortweg: de top tien.

In de kavels 1-14 valt op dat het aantal territoria van veel top tien soorten in 2020 lager is dan in 2019. Na een snelle

Tabel 4a. Top tien broedvogels in 2019 en 2020 in de kavels 1-14.

positie	2019			2020		
	sg-nr	soort	aantal	sg-nr	soort	aantal
1	6	Fitis	416	6	Grasmus	382
2	6	Grasmus	373	6	Fitis	376
3	8	Aalscholver	298	6	Nachtegaal	277
4	6	Heggenmus	284	6	Heggenmus	270
5	6	Nachtegaal	277	8	Tjiftjaf	220
6	7	Koolmees	211	8	Aalscholver	218
7	8	Vink	199	8	Vink	199
8	8	Tjiftjaf	196	7	Koolmees	185
9	8	Zwartkop	182	8	Zwartkop	169
10	7	Merel	174	7	Merel	166
totaal top tien			2610	2462		
totaal alle soorten			4484	4395		
aandeel top tien			58%	56%		

Toelichting:

- sg-nr = soortengroepnummer (zie tabel 3a en 3b).

Tabel 4b. Top tien broedvogels in 2019 en 2020 in Lentevreugd (kavel 15a).

positie	2019			2020		
	sg-nr	soort	aantal	sg-nr	soort	aantal
1	2	Kleine karekiet	55	6	Grasmus	40
2	2	Rietzanger	45	2	Kleine karekiet	39
3	3	Graspieper	44	3	Graspieper	37
4	6	Grasmus	40	2	Rietzanger	36
5	6	Kneu	33	6	Kneu	27
6	2	Rietgors	32	2	Rietgors	25
7	6	Heggenmus	21	6	Fitis	24
8	7	Merel	20	6	Heggenmus	21
9	1	Meerkoet	20	7	Merel	16
10	5	Roodborsttapuit	17	5	Roodborsttapuit	16
totaal top tien			327	281		
totaal alle soorten			553	539		
aandeel top tien			59%	62%		

Toelichting:

- sg-nr = soortengroepnummer (zie tabel 3a en 3b).

toename na 2010 jaar heeft de Aalscholver zich opgewerkt naar de 3e plaats in 2018 en 2019. Daarna volgde een afname van 30%, waardoor de Aalscholver in 2020 terugviel naar de zesde plaats. Sinds 2014 had de top vier van broedvogels dezelfde bezetting: 1. Fitis, 2. Grasmus, 3. Heggenmus en 4. Nachtegaal. In 2018 en 2019 echter had de Aalscholver zich hiertussen gedrongen op plek 3, en leek hij op weg naar de eerste plek. Maar in 2020 is de Aalscholver weer achteruit gegaan, en maken de vertrouwde top 4-soorten weer de dienst uit, met als opvallende verandering dat de Fitis naar de tweede plek is verdrongen door de Grasmus. Sinds 1984 was dat alleen het geval in 2002 en 2003, alle andere jaren stond de Fitis aan kop.

De top tien bestaat in beide jaren uit 4 soorten van laag struweel, 4 soorten bosvogels en 2 soorten van hoog struweel, precies de drie soortengroepen met het grootste aandeel. Daarbij bezetten de 'vogels van laag struweel' in 2020 de plaatsen 1 t/m 4.

Deze toptienvogels omvatten over 2019 en 2020 respectievelijk 58% en 56% van de totale broedvogelpopulatie in de kavels 1-14. Dit wijkt niet veel af van de situatie in de periode 2013-2018. Bekeken over de gehele onderzoeksperiode was het aandeel van de top tien minimaal in 1984 (52%) (Van Reisen 2011) en maximaal in de jaren 2007 en 2009 (68%).

In Lentevreugd (kavel 15a) ziet de top tien er anders uit. Bij de top tien zitten drie moerasvogels, die ontbreken in de top tien van de kavels 1-14. De absolute aantallen (en dus dichtheden) zijn van sommige van deze soorten indrukwekkend; zo zijn er in 2019 en 2020 respectievelijk 4,1 en 4,5 maal zoveel Rietzangers geteld als in de kavels 1-14 en 29 rietgorzen tegen 21 in de kavels 1-14). Overigens zijn de vogels van 'laag struweel' goed vertegenwoordigd in de top tien van zowel Lentevreugd als de kavels 1-14.

Nieuwe en verdwenen soorten

in de kavels 1-14 was het Kleinst waterhoen in 2019 met 1 territorium een nieuwe broedvogel van Berkheide. Dit gold in 2020 ook voor de Snor. De Snor is overigens al sinds 2014 in Lentevreugd vastgesteld.

De Nachtzwaluw is met 1 territorium in 2019 weer terug van weggeweest; in 2007 was voor het laatst een territorium vastgesteld. In 2020 is echter geen territorium vastgesteld. Ook Lentevreugd (kavel 15a) is met 1 territorium van de IJsvogel in 2020 een nieuwe soort rijker.

Soorten die opvallend toe- of afnamen

Watervogels

in de kavels 1-14 verliezen eenden terrein sinds 1984, zie Fig. 2a. De start van de infiltratie (met voedselrijk water)

Figuur 3. Kleinst waterhoen. Foto René van Rossum.

Figuur 4. Snor. Foto René van Rossum.

heeft destijds veel eenden aangetrokken. Maar sinds men voorgezuiverd en dus voedselarm water ging infiltreren, ging het bergafwaarts. De achteruitgang beperkt zich niet tot de eenden; ook de Fuut, de Meerkoet en de Waterhoen laten sinds 1984 een forse daling zien.

Het goede nieuws is dat de Tafeleend de weg omhoog lijkt te hebben teruggevonden; in 2020 zien we met 19 broedparen het hoogste aantal sinds 1995.

In het verslag van 2018 is al opgemerkt dat het aantal broedparen van de Krooneend sinds 2007 toeneemt. Inmiddels staat de Krooneend met 15 broedparen in 2020 op recordhoogte. De verbeterde waterkwaliteit heeft geleid tot een toename van kranswieren en dat is het hoofdvoedsel van de Krooneend.

In Lentevreugd (kavel 15a) neemt sinds 2011 het aantal broedparen bij de eenden af, zie figuur 2b. Het gebied is minder waterrijk dan voorheen: enerzijds door het dichtgroeien van de plassen en anderzijds door het droogvallen van plassen.

Moerasvogels

In de kavels 1-14 neemt het aandeel van deze soortengroep de laatste drie jaar toe. In lijn daarmee zien we een opmerkelijke toename bij enkele individuele soorten. In 2020 stijgt het aantal territoria van de Cetti's zanger spectaculair. In

Figuur 5. Cetti's zanger. Foto René van Rossum.

Figuur 6. Oeverzwaluw. Foto René van Rossum.

2011 is in Berkheide voor het eerst 1 territorium van de Cetti's zanger vastgesteld. Daarna, in 2018 en 2019, was er weer 1 territorium. In 2020 echter tellen we maar liefst 14 territoria. De Cetti's zanger is een standvogel en is daarom ook 's winters in Berkheide te zien en vooral te horen. Strenge winters kunnen echter flinke sterfte tot gevolg hebben. De toename van de Cetti's zanger past in het landelijke beeld. Vanaf 2003 begon een opmars vanuit Zuidwest-Nederland. Nadat in 2006 de populatie in de Biesbosch exponentieel was toegenomen, volgde van daaruit een uitbreiding naar de rest van West-Nederland. De zachte winters van de laatste jaren zullen dit proces alleen maar hebben versterkt (Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018).

Een andere stijger is de Grote Canadese gans. Na voor het eerste in 2002 als broedvogel te zijn vastgesteld is het aantal territoria van deze soort toegenomen tot inmiddels 6 territoria in 2020.

De Oeverzwaluw (Fig. 6) is nog nooit zo actief geweest in Berkheide als in 2020; er werden 11 territoria gemeld. In de kavels 5 en 5a zijn in enkele wanden gangen gegraven, maar veel ervan zijn vroegtijdig ingestort. In geen van beide kavels is broedsucces vastgesteld.

Naast stijgers zijn er helaas ook dalers: bijvoorbeeld de Bosrietzanger, die in 2019 een dieptepunt bereikte van 9 territoria.

In Lentevreugd (kavel 15a) blijkt de Bosrietzanger het juist aanzienlijk beter te doen: in 2020 bereikte het aantal territoria een recordhoogte van 15.

Vogels van mozaïeklandschap

De Roodborsttapuit maakt deel uit van de 'vogels van mozaïeklandschap, een soortengroep met het op één na kleinste

aandeel in de kavels 1-14. Toch gaat het deze soort voor de de wind. In figuur 7 is de stijgende trend van de Roodborsttapuit te zien met een recordaantal territoria van 96 in 2020.

In Lentevreugd (kavel 15a) is het beeld voor de Roodborsttapuit eveneens gunstig. Hier beleeft deze soort in 2019 een topjaar met 17 territoria. De Roodborsttapuit staat in 2019 en 2020 zelfs op de tiende plaats in de top tien van Lentevreugd.

Vogels van laag struweel

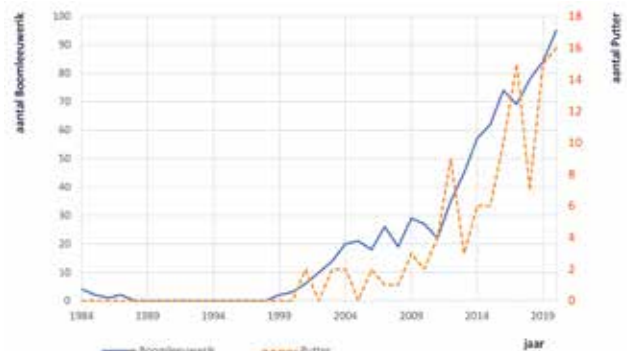
Deze soortengroep is in de kavels 1-14 het sterkst vertegenwoordigd en heeft als opvallende stijger de Braamsluiper met een record van 110 territoria in 2020; zie ook Fig. 7.

In Lentevreugd (kavel 15a) is het aandeel van de 'vogels van laag struweel' het op een na grootste. In deze soortengroep bevinden zich 4 soorten met een recordaantal territoria in 2019 en/of 2020:

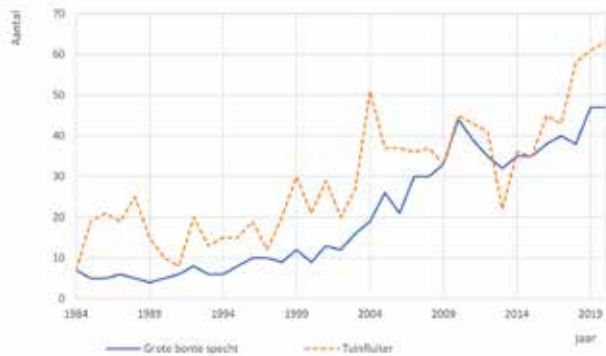
De Winterkoning met 6 territoria in 2019 en 9 territoria in 2020, de Heggenmus met 21 territoria in zowel 2019 als 2020, de Nachtegaal met 3 respectievelijk 4 territoria, en de Fitis met 24 territoria in 2020.

Figuur 7. Aantalsverloop Braamsluiper en Roodborsttapuit.

Figuur 8. Aantalsverloop Putter en Boonleeuwerik.

Figuur 9. Aantalsverloop Grote bonte specht en Tuinfluiter.

Vogels van hoog struweel

Deze soortengroep heeft in 2020 in de kavels 1-14 twee nieuwe recordhouders: de Boomleeuwerik met 95 territoria en de Putter met 16 territoria. Voor beide soorten is de trend al geruime tijd positief (Fig. 8).

Bosvogels

in de kavels 1-14 zitten de bosvogels al jaren in de lift. In het verslag van 2018 (Van Reisen et al 2018) is te zien dat dit de sterkst stijgende soortengroep is. Niet verwonderlijk dus dat zich in deze soortengroep een aantal flinke stijgers bevindt. De meest opvallende zijn de Grote bonte specht, die zowel in 2019 als in 2020 het recordaantal van 47 territoria heeft bereikt, en de Tuinfluiter met een recordaantal van 63 in 2020. Fig. 9 laat de ontwikkeling zien van deze stijgers.

Heel anders is het de Aalscholver vergaan; daar is het aantal territoria na het bereiken sterk afgenomen: van een recordaantal van 302 in 2018 via 298 in 2019 naar 218 in 2020.

Ook in Lentevreugd (kavel 15a) nemen de bosvogels toe. Er zijn maar liefst 8 soorten met een recordaantal territoria in 2020: Zwartkop (15), Gekraagde roodstaart (2), Roodborst (3), Tuinfluiter (12), Zanglijster (6), Pimpelmees (5), Vink (5) en Groenling (12).

Samenvatting

In Berkheide en Lentevreugd gezamenlijk zijn in de seizoenen 2019 en 2020 respectievelijk 94 en 90 soorten als broedvogel vastgesteld.

In de kavels 1-14 zijn vooral de struweel- en bosvogels het sterkst vertegenwoordigd, waarvan de bosvogels al jaren een stijgende trend vertonen. Het aandeel van de water- en moerasvogels is niet alleen aanzienlijk kleiner, maar de aantallen van de eenden nemen al langere tijd af.

In Lentevreugd zijn juist de water- en moerasvogels het meest algemeen, maar het aantal en het aandeel van de moerasvogels neemt af. Maar de vogels van laag struweel en de bosvogels zitten in de lift. Dit laatste kan het gevolg zijn van de toename van struweel en het dichtgroeien van enkele plassen.

Literatuur

- Boele, A & F Hustings (2016). *Sovon-Nieuws*, jaargang 29, nr 2:14-15.
- Dijk, AJ van (2004). *Handleiding Broedvogel Monitoring Project*. SOVON, Beek-Ubbergen.
- Dijk, AJ van (2012). *Handleiding autoclustering in BMP*. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Dijk, AJ van en A Boele, m.m.v. F Hustings (2011). *Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek*. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Ommering, G van & TJ Verstraël (1987). *Vogels van Berkheide*. Werkgroep Berkheide/Stichting Publicatiefonds Duinen, Leiden.
- Reisen, JC van (2011). *Vogels in een veranderend duin*. Broedvogelmonitoring in Berkheide van 1984 tot 2010. Coastal and Marine (EUCC)/Kust & Zee, Leiden.
- Reisen, JC van & B van der Burg (2013). *Van bollengrond naar duingrasland*. *Holland's Duinen* 61: 34-45.
- Reisen, JC van & B van der Burg (2017). *Broeders en trekkers in Lentevreugd*. *Holland's Duinen* 70: 40-53.
- Reisen, JC van, G van Ommering, BJM ter Haar & J de Leeuw (2019). *Broedvogelmonitoring Berkheide 2018*. *Holland's Duinen* 74:54-64.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland (2018). *Vogelatlas van Nederland*. Broedvogels wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos uitgevers, Utrecht/ Antwerpen.
- www.vwgberkheide.nl/wordpress/rapporten/